

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ УКРАЇНИ

Андрійченко Н. С.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Ільченко О. В.

к.ю.н., ст. викладач кафедри СМП, Сумський державний університет

На сьогодні, рівень вчинених вищими посадовими особами держави, судьями та прокурорами корупційних правопорушень та кримінальних правопорушень пов'язаних з корупцією в Україні залишається високим, що звичайно не сприяє стабільному розвитку соціальної, економічної, політичної сфер суспільного життя. При цьому інтеграція України до Європейського Союзу вимагає вирішення вказаної проблеми в найкоротший строк, у зв'язку з чим створення спеціального органу, а саме Державного бюро розслідувань, з повноваженнями щодо формування і реалізації антикорупційної політики, вжиття заходів для запобігання злочинів катування та розслідування корупційних правопорушень, кримінальних правопорушень пов'язаних з корупцією вчинених вищими посадовими особами держави, судьями, прокурорами та злочинів катування вчинених працівниками правоохоронних органів є особливо актуальним.

Питання створення та діяльності Державного бюро розслідувань у своїх працях досліджували такі науковці як О.В. Климчук, О.П. Левківська, Є.Д. Скулиш, С.В. Слінько, О.С. Степанов, С.В. Телешев, М.М. Чикалова та інші.

Результати науково-історичного огляду свідчать, що ідея створення органу, функціональним призначенням якого є розслідування корупційних правопорушень та інших кримінальних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами держави чи працівниками правоохоронних органів не є новою. Зокрема, 24 квітня 1997 року Указом Президента України було створене Національне бюро розслідувань, яке у 1999 році припинило своє існування на підставі Рішення Конституційного Суду України. Другою невдалою спробою було утворення за Розпорядженням Президента України від 15 березня 2005 року робочої групи з розроблення концепції утворення та організації діяльності Національного бюро розслідувань, яку було ліквідовано відповідно до Указу Президента України від 6 серпня 2008 року.

КПК України від 13 квітня 2014 року, передбачено створення до 2017 року ДБР, на яке буде покладено ряд завдань серед яких є здійснення досудового розслідування корупційних правопорушень вчинених вищими посадовими особами нашої держави.

При цьому, в країнах-членах ЄС вже давно діють органи, які завдяки здійсненню покладених на них завдань, знизили рівень корупції, зокрема в Литві –

Спеціальна слідча служба, в Румунії – Національний антикорупційний директорат, в Латвії – Бюро із запобігання і боротьби з корупцією, правовий статус яких визначений спеціальним нормативно-правовим актами.

Зокрема, відповідно до ст. 2 Закону Литви «Про Спеціальну слідчу службу» Спеціальна слідча служба є державним правоохоронним органом, що функціонує на законодавчій основі та підзвітний Президенту Республіки та Сейму, який розробляє і здійснює заходи щодо запобігання корупції, виявляє і розслідує, злочини пов'язані з корупцією. Надзвичайна постанова уряду Румунії № 43, а саме ст. 1, закріплює, що Національний антикорупційний директорат здійснює покладені на нього завдання як структура з правами юридичної особи, яка прикріплена до Служби Генерального прокурора, що входить до структури Вищого касаційного суду, а Бюро із запобігання і боротьби з корупцією, відповідно до ст. 2 Закону Латвії «Про Бюро із запобігання і боротьби з корупцією» - як інститут державного управління під керівництвом Кабінету міністрів, який здійснює функції щодо запобігання і боротьби з корупцією, та контроль за фінансуванням політичних організацій

При цьому ДБР, відповідно до ст. 2 Проекту Закону «Про Державне бюро розслідувань», має бути виконавчим органом зі спеціальним статусом і правоохоронним органом.

Можна зробити висновок, що кожен орган, на який покладено здійснення боротьби з корупцією відрізняється від інших правовим статусом та місцем у системі органів державної влади відповідної країни-члена ЄС, що звичайно впливає на обсяг та перелік їх завдань, але жоден із вказаних органів, на відміну від ДБР, не має складного правового статусу. Тут слід зазначити, що з одного боку такий правовий статус надає більше повноважень ДБР, оскільки аналізуючи кількість та враховуючи специфіку корупційних правопорушень, які були виявлені та щодо яких було проведено досудове розслідування, бюро зможе найбільш точно формувати і реалізовувати власну антикорупційну стратегію. З іншого ж боку одночасне здійснення функцій органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та правоохоронного органу, може призвести до відсутності конкретного результату у діяльності ДБР.

Окрім правового статусу, слід звернути також увагу на завдання, які покладено законодавством країн-членів ЄС на вище зазначені органи. Зокрема, ДБР буде здійснювати досудове розслідування корупційних правопорушень і кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, вчинених вищими посадовими особами держави, судьями та прокурорами, при цьому Спеціальна слідча служба Литви, Національний антикорупційний директорат Румунії, Бюро із запобігання і боротьби з корупцією Латвії здійснюють досудове розслідування корупційних правопорушень у разі їх вчинення будь-якою особою, незалежно від її статусу чи посади. Отже, основою здійснення досудового розслідування корупційних правопорушень ДБР є персональна підслідність, а в інших органів країн-членів ЄС – предметна підслідність.

Окрім здійснення досудового розслідування корупційних правопорушень згадані органи мають також інші спеціальні завдання. Так, на ДБР, буде покладено здійснення комплексних заходів щодо запобігання злочинам катування і пов'язаним з ними злочинам і досудове розслідування таких злочинів, вчинених працівниками правоохоронних органів.

До спеціальних завдань Спеціальної слідчої служби Литви належить проведення «спеціальних перевірок» претендентів на державні посади з моменту їх призначення залежно від необхідного ступеня допуску, Бюро із запобігання і боротьби з корупцією Латвії – досудове розслідування під наглядом прокурора кримінальних правопорушень, пов'язаних з фінансуванням політичних організацій і діяльністю у публічному секторі, які стосуються корупції.

Перелічені органи відрізняються один від одного за структурою, порядком призначення їх посадових осіб, а також їх підзвітністю, зокрема, ДБР буде відповідальним перед Верховною Радою, а підконтрольним і підзвітним Президентові і Кабінету Міністрів України, Спеціальна слідча служба підзвітна Президентові та Сейму Литви, а Бюро із запобігання і боротьби з корупцією підзвітне парламентові і Кабінету Міністрів Латвії.

Враховуючи всі відмінності слід відмітити, що в Литві окрім Спеціальної слідчої служби здійснення боротьби з корупцією покладено також на Департамент з організованою злочинністю і корупцією у складі Генеральної прокуратури. При цьому специфіка організації боротьби з корупцією у Литві має важливе значення для України, оскільки наша держава лише почала створювати спеціалізовані правоохоронні органи.

Зокрема, 14 жовтня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Національне антикорупційне бюро» згідно з яким буде створено правоохоронний орган, який буде здійснювати боротьбу з корупцією. В той же час до 2017 року заплановано створення ДБР, який також буде здійснювати завдання спрямовані на боротьбу з корупцією. Саме тому, на мою думку, важливим є врахування досвіду Литви, де успішно здійснюють свою діяльність у сфері боротьби з корупцією декілька правоохоронних органів, а на законодавчому рівні передбачено розмежування їх повноважень, механізми їх взаємодії, а саме проведення спільних слідчих дій, визначено посадові особи, які здійснюють керівництво таким розслідуванням і т.д.

Таким чином, органи, які здійснюють боротьбу з корупцією у країнах-членах ЄС та в Україні, хоча і відрізняються один від одного правовим статусом, структурою, підзвітністю, але все ж таки здійснюють завдання, серед яких спільним є досудове розслідування корупційних правопорушень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національне бюро розслідувань України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 24.04.1997 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/371/97>.

2. Рішення Конституційного Суду України від 05.07.1999 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-98>.

3. Про робочу групу з розроблення концепції утворення та організації діяльності Національного бюро розслідувань України [Електронний ресурс] : Розпорядження Президента України від 15.03.2005 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/782/2005-рп>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 9-13. - Ст. 88.

5. Про Державне бюро розслідувань України [Електронний ресурс] : Проект Закону від 10.04.2014 р. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47988.

6. Law on the Special Investigations Service of the Republic of Lithuania [Electronic resource]. - Mode of access : http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=110823.

7. The Government Emergency Ordinance regarding the National Anticorruption Directorate of the Republic of Romania [Electronic resource]. - Mode of access : http://www.iaaca.org/AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/R/Romania/201202/t20120215_805538.shtml.

8. Law on Corruption Prevention and Combating Bureau of the Republic of Latvia [Electronic resource]. - Mode of access : http://www.knab.gov.lv/uploads/eng/law_knab_eng.pdf.

9. Про Національне антикорупційне бюро України [Електронний ресурс] : Закон України від 14.10.2014 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1698-18/page>.